

Om anskaffningskostnad för nyemitterade aktier

Av professor Leif Mutén

När detta skrives pågår en nyemission i AB Volvo. På fem A-aktier emitteras en B-aktie till 150 %, alltså 75 kr. B-aktierna har 1/10 röst men är i övrigt likställda med A-aktierna. Fria B-aktier utges för fria A-aktier, bundna B-aktier för bundna A-aktier. Likvid för de nya aktierna erlaggs senast den 31/5 med 6 % ränta från 15/4. De nya aktierna ger utdelning första gången år 1967. Teckningstiden avslutas 31/5, men emissionen sker under förutsättning av ordinarie bolagsstämmans godkännande. Stämmodagen är den 9/5.

Frågan är nu vilken anskaffningskostnad, som vid framtida realisationsvinstberäkning skall gälla för ägare av ny-

emitterade Volvo-aktier av serie B, liksom även på vilket sätt anskaffningsvärdet för gamla A-aktier skall beräknas, sedan teckningsrätterna avskilts. Denna fråga är särskilt viktig numera, sedan vi fått skäl att räkna med en framtida, evigt realisationsvinstbeskattning som resultat av aktievinstutredningens mödor.

Gångse lösning av problemet är i handboksframställningarna (GRS Skattehandbok, 6:e uppl., s. 419, Lundevall, Skattehandbok, 5:e uppl., s. 484) knuten till den med gällande rätt ofta aktuella frågan om vinstberäkning vid *avyttring av teckningsrätt*. Enligt RÅ 1933 ref 43 delar man här upp anskaffningsvärdet för den gamla aktien så, att den del av

skäl. Man äventyrar normalt inte någon den skattskyldiges rätt genom att inte underrätta honom om rättelser av felräkningar som leder till lägre taxering för honom eller rättelser av andra *uppenbara* fel eller försummelse som han gjort till sin nackdel. Även om det i princip är fel att låta bli att sända deklaranter underrättelse vid självklara rättelser till hans förmån kan det alltså inte betraktas som ett lika allvarligt fel som när underlåtenheten gäller en avvikelse till hans nackdel.

En ledande tanke bakom underrättelsekravet är att den skattskyldige, när han får sin debetsedel, antingen skall finna

full överensstämmelse mellan sedelns och deklARATIONENS slutsiffror eller också med ledning av en underrättelse om avvikelse skall kunna stämma av debetsedeln mot deklARATIONEN. Det behöver väl knappast framhållas vilken betydelse det har för förtroendet för taxeringsnämnderna och för de skattskyldigas möjligheter att bevaka sina intressen att underrättelse-skyldigheten fullgörs på åsyftat sätt.

Till sist en praktisk detalj. Varför inte framställa underrättelseformulären i A 4-format så att TO slipper vända bladen när de mera ordrika underrättelserna skrivs ut. Ett irritationsmoment skulle försvinna och tid vinnas.

anskaffningsvärdet, som belöper på teckningsrätten, anses utgöra lika stor andel av detta anskaffningsvärde, som teckningsrättens försäljningsvärde, när den såldes, utgjorde av det tillsammanlagda värdet av teckningsrätten och den aktie, varifrån den avskilts. Det finns inte någon anledning att dra giltigheten av denna praxis i tvivelsmål.

Däremot skall här diskuteras, i vilken omfattning man ur denna regel kan eller bör dra konklusioner i frågan om ingångsvärdets fördelning på gamla och nya aktier i de fall, där *teckningsrätterna utnyttjas*. Bratt (Deklaration och beskattning, 11:e uppl., s. 131) vill här generellt tillämpa samma regel som vid avyttring av teckningsrätt. GRS Skattehandbok ställer däremot upp två alternativ.

Enligt det ena alternativet, tillämpligt vid fondemission och vid sådan nyemission, som avser nya aktier "av samma slag och likaberättigade" med de gamla aktierna, kan man enligt GRS proportionera summan av de gamla aktiernas anskaffningsvärde och vad som utgivits för de nyemitterade aktierna på hela antalet aktier. Har man alltså skaffat fem gamla för t. ex. 105 kr/st och vid nyemission utgivit 75 kr för en sjätte aktie, blir totala anskaffningsvärdet $5 \times 105 + 75 = 600$ kr och anskaffningsvärdet för var och en av de sex aktierna 100 kr. Vi kallar i det följande detta alternativ för "fondemissionsmetoden". Enligt det andra alternativet skall man beräkna anskaffningsvärdet för de nya aktierna så, att till emissionspriset lägges den vid en proportionering enligt RÅ 1933 ref 43 uträknade andel av förvärvskostnaden för de gamla aktierna, som belöper på de använda teckningsrätterna. Ingångsvärdet för de gamla aktierna reduceras i motsva-

rande mån. Om alltså teckningsrätten skulle vara värd 19:- och en gammal aktie med avskild teckningsrätt 170:-, skulle teckningsrättens anskaffningsvärde representera $19/189$ av den gamla aktiernas anskaffningsvärde eller ca. 10:50. Anskaffningsvärdet för den nya aktien skulle därför bli $75:- + 5 \times 10:50$ eller 127:50, medan de gamla aktiernas anskaffningsvärde skulle sjunka från 105 till 94:50/st. Vi skall kalla detta för "preferensaktiemetoden".

Det inses lätt, att metoderna kan ge olika resultat beroende på relationen mellan emissionskursen och det historiska anskaffningsvärdet. Även om värdet på teckningsrätterna är matematiskt "riktigt" i den meningen, att det inte är billigare eller dyrare att köpa aktier via teckningsrätter än direkt, kommer en fördelning av anskaffningsvärdet enligt preferensaktiemetoden att kunna ge olika anskaffningsvärden för nya och gamla aktier. Vi ser det i exemplet, där en ny aktie beräknats betinga priset $5 \times 19:- + 75:- = 170$ kr, eller just vad en gammal var värd med avskild teckningsrätt, men där likväl anskaffningsvärdet efter preferensaktiemetoden blev helt olika för gamla och nya aktier.

Enklarest kan detta förklaras så, att den del av den nya aktiernas beräknade anskaffningsvärde, som varierar med den gamla aktiernas historiska anskaffningskostnad, bara är mervärdet över emissionspriset. Det senare, i Volvo-fallet 75:- kr, ligger fast. Har aktierna stigit i värde sedan anskaffningen, får man därför ett högre ingångsvärde för de nya aktierna än för de gamla, och vice versa.

Ett problem vid användande av preferensaktiemetoden är värderingsdatum. När, som i Volvos fall, noteringarna på

både teckningsrätter och gamla aktier fluktuerat under emissionstiden, måste det bli betydelsefullt, per vilken dag värderingen skall ske.

När det gäller inköpsrätter av utdelningskaraktär har man i regel hjälpt sig fram med en genomsnittskurs (jfr senast RN I 2:5 1966). Däremot har man inte gjort något liknande vid detta slags transaktioner. Det kan också rent allmänt diskuteras, om man har rätt att bortse från vid vilken tidpunkt teckningsrätten begagnades. I Volvo-fallet kommer emellertid ytterligare en synpunkt till, som, att döma av RN I 2:6 1966, kan förmodas bli av avgörande betydelse. Det stadgas nämligen, att teckningen blir definitiv först genom godkännande på bolagsstämman. Med RN:s anvisning rörande beräkningen av realisationsvinst vid bytet av Wifstavarfaktier i minnet är det rimligt att anta, att proportioneringen bör göras med utgångspunkt från kursvärdena den 9/5.

Mot detta skulle någon kunna invända, att man t. ex. i GRS Skattehandbok (s. 409f.) finner den tidpunkt, då den skattskyldige bundit sig, framställd som den avgörande i liknande sammanhang. Men detta och liknande uttalanden förefaller vara knutna till fall, då vederbörande bolags erbjudande redan dessförinnan varit bindande, och RN I 2:6 1966 synes därför inte innebära någon egentlig nyhet. Det är en annan historia, att man kan diskutera hur preferensaktiemetoden praktiskt skall tillämpas i ett fall som Volvos, när teckningsrätterna vid stämmodagen för länge sedan hunnit avföras från notering och ersättas med teckningsbevis avseende nya aktier.

Vi skall nu undersöka, hur preferensaktiemetoden skulle kunna tänkas tilläm-

pad i Volvo-fallet. Vi bör därför anta, att såsom dagsvärdet av en teckningsrätt pr 9/5 skulle kunna betraktas motsvarande del av värdet av ett teckningsbevis. Om ett bevis alltså noteras i t ex 170, blir värdet av en teckningsrätt $(170 - 75) : 5 = 19$ kr. För enkelhetens skull kan man kanske bortse från räntan, som löper från den 15/4.

Nästa steg är att sätta detta värde i relation till värdet av en gammal aktie plus en teckningsrätt. Därvid möter frågan, om värdet av den gamla aktien skall beräknas inklusive kupong (enligt förslag värd 3:90) eller med kupongen avskild. Sakligt kan båda ståndpunkterna försvaras. Man kan säga, att vad aktieägaren en gång utgivit för de gamla aktierna motsvaras av inte bara teckningsrätten plus en gammal aktie med avskild kupong, utan också av den rätt till utdelning, som ännu bolagsstämmodagen får sitt uttryck i börskursen. Men man kan också — och enligt min uppfattning kanske med något större rätt — säga, att i normalfallet, dvs. i det fall, där aktieförvärvet skett avsevärd tid före stämmodagen, utdelningen motsvarar under innehavstiden upplupen avkastning på aktieägarens kapital, principiellt skild från den kapitalavspjälkning, som nyemissionen innebär.

Godtas detta resonemang, bör preferensaktiemetoden i fall av utnyttjad teckningsrätt tillämpas så, att proportionering göres med utgångspunkt från vad som bolagsstämmodagen borde vara kursen på gamla aktier med kupongen avskild. Som ett närmevärde till denna kurs bör kanske kursen dagen därefter kunna användas. Är denna t. ex. 171, medan teckningsrätten enligt exemplet ovan värderas till 19, faller 9/10 av anskaffningsvärdet på en gammal aktie på den gamla aktien med

avskild teckningsrätt, medan 1/10 hänförs till teckningsrätten. Anskaffningsvärdena, om köpet skett till 105, blir alltså 94:50 för gammal aktie och 127:50 för ny.

Den kursdifferens mellan gamla och nya aktier, som i detta sammanhang kan påverka beräkningarna, bestäms av två faktorer. Den ena är att de nya aktierna ännu inte är färdigtryckta, något som övergångsvis kan trycka noteringen någon procent. Den andra är skillnaden i rösträtt, en omständighet, som förmodligen knappast kommer att påverka kurs sättningen. Skillnaden kommer i varje fall inte att stå i någon relation till den för flertalet Volvo-ägare enligt preferensaktiemetoden uppkommande, betydande skillnaden i anskaffningsvärde. Den kommer dessutom i regel att peka åt fel håll: de nya aktierna kommer att på sin höjd bli *mindre* värda än de gamla, men deras anskaffningsvärden kommer för alla utom de under senaste året tillkomna aktieägarna att ligga över de gamla aktiernas.

Konklusionen härav blir den, att preferensaktiemetoden som regel inte är den lämpligaste att tillämpa vid en emission av den här diskuterade typen. GRS Skattehandbok rekommenderar, som nämnts, för fall, där aktierna är av samma slag och likaberättigade, den långt enklare fondemissionsmetoden. Den skulle här ge ett enhetligt anskaffningsvärde, enligt exemplet $(5 \times 105 + 75) : 6 = 100$ kr. Jag vågar uttrycka gissningen att skattemyndigheterna inte kommer att motsätta sig en tillämpning av samma enkla metod också i Volvo-fallet.

Därmed skulle det stora flertalet aktieägare, som utnyttjar sina teckningsrätter, även vid en redovisning enligt aktievinst-

skatteförslaget kunna ta upp sina A- och B-aktier i klump med samma anskaffningsvärde på alla aktier, i den mån de anskaffats samtidigt. Sakligt sett skulle man kunna tillåta sig denna förenkling åtminstone under följande tre förutsättningar: a) att de gamla aktierna får värderas utan kupong och alltså inte på grund av rätt till utdelning skiljer sig i värde från de nya; b) att rösträttsdifferensen inte medför någon skillnad i kurs sättning mellan gamla och nya aktier — något som kommer att visa sig, när de nya aktierna är färdigtryckta och uppfört till notering, samt c) att den kursskillnad, som hänförs till att de nya aktierna inte är tryckta, såsom snabbt övergående kan negligeras. Eftersom den allmänt godtagna användningen av fondemissionsmetoden vid just fondemission synes vila på att man accepterar förutsättningarna a) och c), är det egentligen bara rösträttsfrågan, som är svävande. Blir kurs sättningen likartad på A- och B-aktier, är förutsättning b) uppfylld. Även i motsatt fall kan man diskutera dess relevans, eftersom preferensaktiemetoden i detta fall synes ägnad att låta anskaffningsvärdet avvika åt "fel" håll.

Uttalandet i skattehandboken skulle alltså, om det sagda gäller, kräva en komplettering, t. ex. så, att man skrev: "under förutsättning att gamla och nya aktier i för kurs sättningen relevanta hänseenden är likvärdiga". Därmed skulle man rätta en praktiskt enklare behandlingsmetod inte bara åt de fall, där nya aktier skiljer sig från de gamla i rösträttshänseende, utan också t. ex. där de skiljer sig i frågan om utlänningsklausul, utan att denna skillnad reellt beaktas av marknaden. Betydelsen härav kan bli stor, om aktievinstskatten kommer i föreslagen form.

REGERINGSRÄTTEN



RÄTTSFALL

Periodiskt understöd till make

A. Besvär av TI angående fru S:s inkomsttaxering år 1958. — Sedan fru S:s man under första veckan i juni beskattningsåret lämnat makarnas gemensamma hem, har fru S. den 10/10 1957 utan föregående hemskillnad erhållit dom å äktenskapsskillnad mellan makarna. Från mannen har fru S. mottagit under tiden juni—oktober nämnda år 450 kr för månad samt — på grund av förenämnda dom — för vardera av månaderna november och december samma år 300 kr. — TN ansåg att fru S. fått 1.800 kr som periodiskt un-

Till slut bör i tydlighetens intresse anmärkas två saker. För det första måste användandet av fondemissionsmetoden vara frivilligt, om man inte skall få en diskrepans i behandlingen av aktieägare som säljer sina teckningsrätter å ena sidan, sådana som säljer sina teckningsbevis å den andra. För det andra är det viktigt att komma ihåg, att de olika metoder vi här diskuterar båda har det gemensamt, att de knyter an till det tidigare fångget. Vare sig man tillämpar fondemissionsmetoden eller preferensaktiemetoden är man berättigad att i realisationsvinsthänseende åberopa arten och tidpunkten för fångget av de gamla aktierna.

¹ Av samma mening tycks aktievinstutredningen (SOU 1965:72) vara på s. 31. Utredningen uttrycker visserligen motsatt uppfattning på s. 40, men utan stöd i praxis. Samma motsättning återfinnes i prop. 90/1966 s. 12 resp. 17.

derstöd från mannen och beskattade henne härför. — Hos PN uppgav fru S. att hon fått 450 kr i månaden under juni t o m oktober från mannen. Med dessa pengar hade hon betalat ränta och amortering av lån på makarnas villa, premier på mannens försäkring, ränta på ett hans lån, avbetalningar på hans bil, hans telefonavgifter samt advokatkostnader för skilsmässan. — PN fastställde TN:s beslut. — KR ansåg emellertid att fru S. skulle beskattas endast för de under november och december 1957 erhållna understöden, 600 kr, då sammanlevnaden mellan makarna upphört först efter rättens dom på äktenskapsskillnad. — RR lämnade TI:s besvär utan bifall och yttrade: Även om sammanlevnaden mellan makarna skulle anses ha blivit hävd redan under juni månad beskattningsåret må med hänsyn till vad fru S. uppgivit de belopp, som hennes man lämnat henne från nämnda tid till den 1/11 under beskattningsåret, anses i huvudsak avse för makarna gemensamma utgifter och icke sådant periodiskt understöd, som är att hänföra till skattepliktig inkomst för fru S. (RR:s utslag den 28/10 1965.)

B. Besvär av TI samt L. angående makarna L:s inkomsttaxering år 1958. — Mannen L. hyrde och bebodde på grund av söndring i äktenskapet egen bostad från den 6/1 1957. Den 18/2 1958 dömdes till äktenskapsskillnad, varvid mannen